№ 100 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 28 **1897** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 28 № 100

ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը 2 ր., ամսական՝ 1 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ»՝ կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ: Օտարաքաղաքայինները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ»: իսկ արտասահմանից Tiflis. Rédaction «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիական ուղերձ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ղազախի գաւառից. Նամակ Կարսից. Նամակ Սուրամից. Նամակ Բաթումից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Քրդեր.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՈՒՂԵՐՁ

Ֆրանսիայի մօտ 400 նշանաւոր անձինք, հռչակաւոր պարլամէնտական գործիչներ, գեղարուեստագէտներ, գրողներ, գիտնականներ, հոգևորականներ մի ուղերձ են ներկայացրել ֆրանսիական մինիստր-նախագահ Մէլինին, պահանջելով, որ Ֆրանսիան եռանդուն միջոցներ ձեռք առնի հայերին պաշտպանելու համար: Մի քանի շաբաթվայ ընթացքում այդ ուղերձը պտտվեց Ֆրանսիայի ճեմարաններում և համալսարաններում ստորագրելու համար: Ուղերձը կազմել է ֆրանս-հայկական կոմիտէը, իսկ խմբագրել է Լավիսը: Միայն մի քանի յայտնի պաշտօնեաներ հրաժարվեցին ստորագրելու, յայտնելով, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը արդէն բաւական արթուն կերպով վերաբերվում է հայերի վիճակին: Ստորագրողները պատճառաբանում են իրանց միջամտութիւնը նրանով, որ հայերը այժմ, երբ թիւրքօ-յունական հաշտութեան բանակցութիւնները աւարտվելու վրա են, ամենավտանգաւոր վիճակի մէջ են գտնվում: Թիւրքաց զօրքերը վերադառնալով Թեսալիայից, գինովցած իրանց տարած յաղթութիւնից, կը կամենան յագեցնել արեան և աւարառութեան իրանց ծարաւը: Ֆրանսիայի պատիւը պարտաւորեցնում է նրան վերցնել իր վրայից պատասխանատուութիւնը, եռանդուն կերպով միջամտելով հայկական գործերին: Շատ քիչ է պատահում—ասում է «Temps» լրագիրը, որ մի որ և է ուղերձ կրէր այդքան հռչակաւոր անձանց ստորագրութիւնը և շատ հազուադէպ է տեսնել, որ մտքի մարդիկ միջամտեն քաղաքական հարցերին այդպիսի եռանդով և ոգևորութեամբ:»

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԱԶԱԽԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Աղստաֆա, օգոստոսի 25-ին

Երէկ, ճաշից յետոյ 3 ժամ 40 րոպէին, այստեղ եկաւ Գանձակի նահանգապետ գեներալ Կիրէեւ. կայարանում նրան դիմաւորեց գաւառապետ Կանչելի: Երկրիս պ. կառավարչապետին դիմաւորելու համար այստեղ էին գաւառի գիւղական հասարակութիւնների ներկայացուցիչները՝ տանուտէրներ և դատաւորներ: Պ. Նահանգապետն իրան ներկայացող հայ և թուրք ազգաբնակութեան ներկայացուցիչներին յանդիմանեց, սաս-լով՝ որ դուք ձեզ լաւ չէք պահում, վստահանում էք գաւառում շրջող աւազակներին պատսպարել, պաշտպանել, իշխանութեան աչքից թագցնել և նոյն իսկ մասնակից լինել նրանց չարագործութիւններին: Ես դեռ զբաղված եմ, մօտ ապագայում կը շրջեմ բոլոր գիւղերը, կը ծանօթանամ բոլորիդ հետ, ձեր միջից վատերին անուն տեղով կաքսորեմ. ինչպէս արտերը քաղհանում են, այնպէս էլ ես ձեր գիւղերը պիտի քաղհանեմ»:

Անցեալ տարի գաւառիս մի քանի գիւղերի արտերը կարկտից խիստ վնասված լինելու պատճառով, հասարակութիւնը խնդրամատոյց էր եղել իշխանութեան նպաստ տալ և երեք տարվայ հարկերի վճարումը յետաձգել: Իշխանութիւնը յարգել էր գիւղացիների խնդիրը և որոշել էր գանձարանից տալ նպաստը և հարկերի վճարումն էլ յետաձգել. սակայն վերջերս մեր գաւառում տեղի ունեցող աւազակութիւնների պատճառով պ. նահանգապետը արգելել էր որոշեալ նպաստը տալու, այդ պատճառով եղան խնդրատուներ, որոնք խնդրում էին պ. նահանգապետից, որ կարգադրի նպաստը տալու. սրանց խիստ յանդիմանեց՝ ասելով, որ «փոխանակ գիւղական խաղաղ աշխատանքով ապրելու՝ աւազակութիւն էք անում և ուզում էք, որ պետական գանձարանը ձեզ նպաստ տայ. գնացէք, աշխատեցէք, մշակեցէք ձեր դաշտերը. այնպիսի բերրի հողեր ունէք, որ միմիայն ձմերուկով կարող էք ապրել, սակայն չէք աշխատում, ծոյլ էք. մինչև չուղղվէք, ոչինչ չէք ստանայ»:

Այնուհետև պ. նահանգապետը գաւառապետի և մեր մասի պրիստաւի պաշտօնակատարի հետ շրջեց բոլոր պարսկահպատակ թուրքերի չայխանները, խանութները, բոլոր քարվանսարաները, մսավաճառների և մրգավաճառների մօտ, մինչև անգամ խանութների մօտի խոնաւ և մութ ամբարները. որ և է անմաքրութիւն նկատելուն պէս իսկոյն տուգանքի ենթարկեց թէ մսագործներին և թէ խանութպաններին, խստիւ պատվիրեց, որ մաքուր պահեն, հին և անպէտք բաներ չը վաճառեն, եթէ ոչ, պարտազանցներին ամենախիստ պատիժների կենթարկի: Պ. Նահանգապետի խանութէ խանութ շրջելը զարմացրեց ժողովրդի հասարակ դասին և շատ օտարոտի էր թւում: Պէտք է խոստովանած, որ պօլիցիան շարունակ պատուիրում էր մաքուր պահել թէ բակերը և թէ խանութները, սակայն այդ պատուէրները կեղտի մէջ թաղված պարսկահպատակ թուրքերի վրա ոչ մի ազդեցութիւն չէին անում. դարձեալ նոյն անմաքրութիւնը շարունակվում էր: Գուցէ պ. Նահանգապետի խիստ պատուէրները ազդեն նրանց թմրած ջղերի վրա:

Այս գիշեր ժամի 12-ից 16 րոպէ անց այստեղ ժամանեց երկրիս իշխան կառավարչապետը և գիշերեց վագոնում: Առաւօտեան ժամի 5-ին կայարանում ընդունեց գաւառիս թուրք գիւղական հասարակութիւնների ներկայացուցիչներին. բարևեց նրանց թուրքերէն:

Ժամի ուղիղ 6-ին, առաւօտեան, ուղեկցութեամբ նահանգապետի և միւս պաշտօնեաների իշխան կառավարչապետը ճանապարհ ընկաւ դէպի Դիլիջան:

Մենք յոյս ունենք, որ նահանգապետի պատուէրներն ու սպառնալիքները կազդեն գաւառիս աւազակաբարոյ թուրք ազգաբնակութեան վրա և սա կը սկսի խաղաղ և արդար աշխատանքով ապրել, միջոց տալով խաղաղ ազգաբնակութեան իրանց դաշտային ու տնային աշխատանքները կանօնաւոր տանելու:

Օգոստոսի 22-ին, երեկոյեան ժամի 6 ի մօտերքին Դիլիջան և Սեմենովկա կայարանների մէջ, զինված աւազակները կանգնեցնում են պօստային օմնիբուսները (թէ Երևանից դէ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔՐԴԵՐ

Յաւելուած

III

Ասորի և քաղդէացի քրիստոնեաների մէջ առաջին անգամ կրօնական պրօպագանդա սկսեց կաթօլիկ եկեղեցին: Խաչակիրների արշաւանքների ժամանակ կաթօլիկ արևմուտքը ծանօթացաւ արևելեան եկեղեցու զանազան բաժանմունքների հետ: Հռոմի պապերը, որոնց երազն էր մի համաշխարհային կաթօլիկութիւն, փորձեր սկսեցին իրանց գերիշխանութիւնը Արևելքում տարածելու համար: Միսիօնարներն անցան Փոքր-Ասիա: Նեստորականների մի մասը միացաւ կաթօլիկ եկեղեցու հետ, իսկ մարօնիտների միութիւնը աւելի սերտ և յարատև էր: Միայն եաղուբիներն էին, որ Հռոմի պրօպագանդային ականջ էին դնում տհաճութեամբ: Միսիօնարների հետ Փոքր-Ասիա մտաւ կաթօլիկ կրօնական քաղաքակրթութիւնը: Լիբանանում դպրոցներ բացվեցան և մի քանի մարօնիտ գիտնականներ լաւ անուն հանեցին արևելագիտութեան մէջ: Բայց արևելեան նեստորականները շարունակում էին մնալ խաւարի և տգիտութ[illegible]: Նրանց լուսաւորելու գործը վերապահված էր բողոքական միսիօնարներին:

1820-ական թւականներին Կովկասում և Պարսկաստանում յայտնվեցան անգլիական, շոտլանդական և գերմանական միսիօնարներ: Դրանց մէջ աւելի աջողութիւն ունեցան բազէլցի միսիօնարները, որոնք 1824 թւականին հաստատվեցան Շուշում, ուր սկսեցին եռանդոտ գործունէութիւն: Բայց 1835 թւին կառավարութիւնը արգելեց միսիօնարական պրօպագանդան Ռուսաստանում. Կովկասի և Թաւրիզի քարոզիչները վերջ տուին իրանց գործունէութեան: Բայց նրանց տեղը բռնեցին ամերիկացի միսիօնարները, որոնք հաստատվեցան Ուրմիայում, ընտրելով այսպիսի նշանաբան. «Ոչ թէ նոր եկեղեցի հիմնել, այլ տարածել Աստուծոյ խօսքը»: Նրանք պարսկական Քրդստանում հիմնեցին մօտ 25 դպրոցներ, բաց արին Ուրմիայի մօտ մի միջնակարգ դպրոց քահանայացուներ պատրաստելու համար: Դօկտոր Պերկինս, այդ միսիօնարներից մէկը, օտար լեզուներ սովորելու զարմանալի ընդունակութիւն ունէր. մի շատ կարճ միջոցում նա կատարելապէս իւրացրեց քաղդիերէնը և սուրբ գիրքը թարգմանեց քաղդիերէն լեզուով: Ուրմիայում բացվեց իգական դպրոց, հիմնվեց տպարան և սկսեց հրատարակվել ասորերէն «Զահրիրէ դը բահրա» (լոյսի ճառագայթներ) անունով լրագիրը, որ շատ տարածվեց:

Ուրմիայից ամերիկական միսիայի համար շատ հեշտ էր տարածել իր ազդեցութիւնը սահմանակից Թիւրքիայի լեռնական ասորիների մէջ: Մուսուլում բացվեց միսիայի բաժանմունքը: Միսիօնարներից մէկը, դօկտոր Գրանտ, սկսեց մի գեղեցիկ, արդիւնաւոր գործունէութիւն և կարճ միջոցում գրաւեց լեռնական ասորի ժողովրդի սէրն ու համակրութիւնը: Սա մի հազուագիւտ, իսկապէս քրիստոնեայ մարդ էր, իր բոլոր ոյժերը նուիրել էր տանջվող մարդկութեան: Նա շատ հմուտ բժիշկ էր և այցելում էր բոլոր հիւանդներին: Պէտք է ասել որ Հէքքեարիի կողմերում գործունէութիւն էին սկսել նաև անգլիացի միսիօնարները: Որպէս զի աջողութեամբ մրցեն ամերիկացիների դէմ, նրանք մեծամեծ խոստումներ էին անում լեռնականներին, խօսում էին Անգլիայի հովանաւորութեան մասին: Մի խօսքով, նեստորական քրիստոնեաների մէջ սկսվեց մտաւոր շարժում: Միսիօնար Գրանտ Աշիթայում ձեռնարկեց դպրոցի շինութեան...

Մտաւոր առաջադիմութիւնը Թիւրքիայում համարվում է քաղաքական վտանգ. դպրոցը և նրա լոյսը սարսափելի բաներ են բռնակալութեան համար, իսկ օտար և հզօր պետութիւնների կրօնական գործիչների ներկայութիւնը մի երկրում, ուր քրիստոնեան մի կեղեքվող ու անխօս անասուն է, աւելի ևս վտանգաւոր երևոյթ է: Թիւրքիան շտապեց վերջ դնել խեղճ ասորիների համար բացված գեղեցիկ օրին: Նրա յորդորներով քուրդ Բէդէր-խան-բէկ 1843 թւականին յարձակվեց նեստորական ասորիների վրա և աւերեց նրանց երկիրը: Նոյնը կրկնվեց 1844-ին: Այս անգամ Բէդէր-խան բէկի հետ միացած էր մի ուրիշ քուրդ՝ Նուրուլլա-խան: Ամբողջ այն լեռնային երկիրը, ուր ասորի ժողովուրդը խիտ բնակչութիւն էր կազմում, աւերվեց. քրդերը կոտորեցին մօտ 10,000 քրիստոնեաներ:

Այդ գազանութիւնները մանրամասն նկարագրել է անգլիացի Հէնրի Լէյարդ, մի կատաղի թիւրքամոլ մարդ, որ 1877 թւականին Կ. Պօլսի անգլիական դեսպանն էր և ամեն կերպ պաշտպանում էր թիւրքերին. նա էր գլխաւոր պատճառը, որ Թիւրքիան պատերազմի բռնվեց Ռուսաստանի հետ: Ահա այսպիսի մի վկայ չէ թագցնում այն հանգամանքը, որ թիւրք կառավարութիւնն էր ծրագրել այդ անգութ կոտորածը: Ինքը, Բէդէր-խան բէկ ասել է Լէյարդին Մուսուլում, որ կառավարութիւնը իմաց է տուել իրան, թէ չէ կարելի թոյլ տալ, որ քրիստոնեաները բազմանան և առաջադիմեն: Արիւնարբու քուրդը շատ լաւ է կատարել արիւնարբու կառավարութեան կամքը: Լսեցէք թէ ինչպէս է նկարագրում թիւրքամոլ Լէյարդ ասորիների կոտորածը:

«Շուտով մենք տեսանք կոտորածի հետքերը», գրում է նա:—«Նախ մի գանգ միայնակ գլորվեց խճի հետ, ապա սպիտակին տուին ոսկորների կոյտեր. դրանցից յետոյ երևացին փտած փալասներ: Որքան առաջ էինք գնում, այնքան յաճախ էին պատահում այսպիսի մնացորդներ. բոլորովին ամբողջ մնացած կմախքներ դեռ կախված էին ցածրիկ թփերից: Ես հարկադրված էի հրաժարվել նրանց համրելուց: Երբ մենք մօտեցանք քարափին, տեսանք որ ժայռի լանջը ամբողջապէս ծածկված է ոսկորներով. կոյտերի մէջ երևում էին կանանց երկար ծամերը, գոյն կորցրած սպիտակեղէնը, մաշված կօշիկները: Այստեղ կային բոլոր հասակների գանգեր, սկսած դեռ չը ծնված երեխաներից մինչև անատամ ծերունին: Առաջ գնալիս մենք ակամայ ոտով գլորում էինք նրանց և ցած, դէպի հովիտ էինք գլորում քարերի հետ: «Այս դեռ ոչինչ, բացականչեց իմ ուղեցոյցը, երբ նկատեց, որ ես զարմացած նայում եմ այս թշուառ կոյտերին.—նրանք այն մարդկանց մնացորդներն են, որոնք ցած գլորվեցան կամ փորձեցին ազատվել սպանութիւնից, թռչելով ժայռից: Եկէք իմ ետևից»:

Լէյարդ հասնում է ժայռոտ բարձրութեան գլուխը և շարունակում է. «Կանայք և փոքրիկ երեխաներ տղամարդկանց հետ թագնվեցան այստեղ, ուր դժուարութեամբ են հասնում լեռնային այծերը: Բէդէր-խան-բէյ չուզեց գալ նրանց ապաստանը. բայց կարողութիւն չունենալով գրաւել այդ տեղը, նա շրջապատեց իր մարդկանցով և սպասում էր թէ երբ պաշարվածները ստիպված կը լինեն անձնատուր լինել: Եղանակը տաք էր և տօթային. քրիստոնեա-

ովի Աղասափիա եկող և իմ Աղասափայից դէպի Երեւան գնացող) և բոլոր [illegible] կարողացում ամենայն հանգստութեամբ, և են ասում։ Զարմանալին այս է, որ Տփղիսեան և Ալեքսանդրապոլի մէջ [illegible] պաշտօնեաները [illegible] կան։ Ինչպէս է եղել, որ այդ պաշտօնեաները եղելութեան մասին չեն խօսել։ Այս դէպքը պատահել է Նոր Բայազետի և Կարսի [illegible] ինչ անել կամ, որ [illegible] դէպքից յետոյ [illegible] եղել, բայց իմ ինչ հետևանքի է հասել, [illegible] այժմ յայտնի չէ։ Ասում են, որ [illegible] 15—20 հոգի են և բոլորը զինված։ [illegible] կը հաղորդեն։

Ռ․

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

—

Օգոստոսի 22-ին

Վերջերս Կարսում [illegible]

[illegible]

բոյականութեամբ և լաւ վարքով մանաւանդ աչքի է ընկնում մեզադրվող Ջաւօն, որը չէր կարող մի այդպիսի յանցանքի աէրը լինել»

Ներկայ գաւառապետ Դրեազին. «Այդ ընտանիքը, որի մասին հարցնում էք, պ. Նախագահ, մէկն է քրդական այն վնասակար ընտանիքներից, որոնք անընդհատ չալ իք են պատճառում իրանց հարևաններին։ Նրանք մասնակցում են աւազակութիւններին. թաքցնում են սահմանից բերած «թալանը». օգնում են աւազակներին. մի խօսքով ամենավնասակար և անհանգիստ մարդիկն են գաւառում. և դրանց մէջ աւելի աչքի էր ընկնում մեղադրվող Ջաւօն։»

Այդ ծայրահեղ հակառակ ցուցմունքը լսելով նախագահը դառնում է Դրաչեվին ասելով. «Ինչպէս չտես փոխվեցան ձեր բարի քրդերը. ինչին վերագրել արդեօք այդ. .»

Ար. Այրէեան

ՆԱՄԱԿ ՍՈՒՐԱՄԻՑ

—

Օգոստոսի 24-ին

Այս տարի այստեղ ամարանոց են բերել նաև Թիֆլիսի «Կոյրերի ապաստարանի» բոլոր կոյրերին, թւով 29 հոգի աղջիկ և տղայ։ Ապաստարանը 30 հոգուց աւելի ընդունելու հնարաւորութիւն չունի, թէև պահանջը շատ կայ. այժմ 29 հոգի են. մի տեղ, համաձայն կանոնադրութեան, պահված է թարգի համար։ Կոյրերի մէջ կան ռուսներ, վրացիներ, հայեր և հրէաներ։ Դրանց հետ կանոնաւոր կերպով պարապում են. դասընթացը բաղկացած է չորս բաժանմունքից. առաջիկայ տարին պիտի բացվի և հինգերորդ բաժանմունքը, որը իր ծրագրով հաւասար է III դասատան։ Կոյրերը կարդում, գրում, երգում և դաշնամուրի վրա նուագում են. գրաւոր կերպով վճռում են նաև թւաբանական խնդիրներ։ Գրագիտութիւնը սովորելիս՝ նախ սովորեցնում են կարդալը միայն։ Հաստ թղթերից կազմված գրքերի վրա այբբենարանի իւրաքանչիւր տառի գլխին կան դուրս ընկած պայմանական կէտեր՝ մէկ-մէկ, երկ-երկու, երեք-երեք և այլ զանազան նշաններով։ Դուրս ընկած այդ կէտերը մատներով շօշափելով և տառերի արտասանութիւնը լսելով՝ կոյրերը ճանաչում են տառերը և սովորում են կարդալ։ Այդպէս սովորելուց յետոյ, նրանց տալիս են ուրիշ գիրք, ոչ թէ դուրս ընկած կէտերով, այլ դուրս ընկած ողջ ողջ տառերով։ Վերջին ձևը աւելի դժւար է, բայց այնուամենայնիւ շատ հեշտութեամբ և վարժ կարդում են։ Մեր ներկայութեամբ կարդացին տալիս՝ այնքան վարժ և արագ էին կարդում, որ մենք սկսեցինք կասկածել. մի քանի հարցերից և վարժութիւններից յետոյ միայն համոզվել կարողացանք, որ այդ անսպասելի աջողութիւնը արդիւնք է շօշափելիքի վարժութեան։ Կարդում են աջ և ձախ ցուցամատերը սահեցնելով դուրս ընկած տառերի չորքերի վրայով, չեն բաց թողնում և կէտադրութեան նշանները։ Գրում են երկու տեսակ և բաւական դժւարութեամբ։ Երբ գրում են առաջին տեսակ՝ դուրս ընկած տառերով, իրանց գրածը կարողանում են և կարդալ, իսկ երբ գրում են տառերով, իրանց գրածը չեն կարողանում կարդալ։ Գրելու համար կան յարմարեցրած քարետախտակներ չարժուն քանոններով։ Կարդալ-գրելու աջողութիւնը կախված է մատների շօշափման նրբութիւնից. ընդհանրապէս մի տարվայ ընթացքում աջողվում է կարդալ սովորեցնելը։ Բացի գրագիտութիւնից սովորեցնում են և ձեռագործութիւն։ Գործում են տեսակ-տեսակ կողովներ, աթոռների յարդեայ նստատեղեր, քանկներ, կարում են սպիտակեղէններ, չորեր և այլն։ Տեսողութիւնից զուրկ այդ դժբաղդ անձերն ու սանուհիներն այնքան վարժ են երևում չարժողութիւնների, երթևեկութեան և առհասարակ վարվողութեան մէջ, որ հեռուից տեսնողը անկարող է որոշել թէ դրանք կոյր են. առանց դէմ ընկնելու պտոյտներ են գործում բազում գանված բազմաթիւ ծառերի և թփերի մէջ, ել և մուտք են անում դռներից ու լուսամուտներից, խաղում, խմբով զբօսնում են և այլն։ Իւրաքանչիւր կոյրի համար տարեկան ծախս է լինում մօտ 300 րուբլի։ Ցայտնի է, որ բացի Թիֆլիսի կոյրերի ապաստարանից, Կովկասում երկրորդ ապաստարան էլ գտնվում է Ստաւրոպոլում։

Ն. Դ.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

—

Օգոստոսի 25-ին

Թիւրքա-հայ գաղթականներից շատերը ցրվելով Սև ծովի ափերում, գլխաւորապէս Սուխումի և Սոչիի մօտերքը, հիմնել են փոքրիկ կոլոնիաներ՝ բաղկացած 10—12 ընտանիքից։ Դրանք, ինչպէս լսում ենք, շատ աջող կերպով պարապվում են ծխախոտի մշակութեամբ։ Անցեալներում մի ռուս կալուածատէր, որը հողեր ունի Սև ծովի եզերքում՝ պատմում էր, որ տարի ու կէս առաջ, որոշ պայմաններով հողեր էր յանձնել հայ գաղթականներին մշակելու։ «Այժմ, ասում էր, մարդ առանց զարմանքի չէ կարողանում նայել ջանասիրութեամբ և համբերութեամբ մշակված ծխախոտի պլանտացիաների վրա»։ Նա մեծ համակրութեամբ էր խօսում գաղթականների աշխատասէր և եռանդուն բնաւորութեան մասին, և պատրաստականութիւն էր յայտնում նոյն պայմաններով ցանկացողներին հողեր յանձնել։ Բաւական թւով ընտանիքներ տեղափոխվել են Բաթումի շրջակայ գիւղերը, ուր նրանց համար ապրուստը աւելի էժան է, քան քաղաքում։ Իբրև օրինակ մօտիկ գիւղերը տեղափոխված գաղթականների նիստ ու կացի, կարելի է մատնանիշ անել Բաթումից 8 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող «Գօրիլիս-Թավի» կոչված գիւղի հայ գաղթականներին, ուր շատ անգամ առիթ ենք ունեցել լինելու։ Դրանք 3 ընտանիք են։ Տեղափոխված են վերոյիշեալ գիւղը դեռ ևս տարի ու կէս առաջ։ Վարձել են մի մեծ տուն՝ բաւական ազատ հողով, որի մի մասում սիմինդր են ցանել, իսկ միւս մասը բանջարանոց են շինել։ Տղամարդիկ առաւօտները գնում են քաղաքը՝ գործելու ու երեկոյեան կրկին վերադառնում։ Աւելի փոքրները անտառում ածուխ են շինում ու ծախում՝ կամ հէնց գիւղում, կամ քաղաք են տանում։ Իսկ կանայք՝ բացի տնային գործերից, պարապվում են բանջարանոցում։ Այդտեղ ամարանոց եկողները մեծ ուրախութեամբ են առնում գաղթականներից վարունգ, ձու, վառեկներ և զանազան բանջարեղէն։ Եւ այդ գիւղում, ուր ապրում են մահմէդականութիւն ընդունած վրացիներ և յոյներ՝ հայ գաղթական երեք ընտանիք աչքի են ընկնում իրանց ջանասիրութեամբ։

Ա. Մակարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեր ունեցած տեղեկութիւններին նայելով, Դանիայում մինչև այժմ ի նպաստ թիւրքաց հայերի հաւաքվել է 50,000 րուբլի։ Այդ գու-

---

ները ջրի և ուտելիքի [illegible] չունէին, երեք օրից յետոյ [illegible] և նրանց [illegible] գիւղեր [illegible] հնազանդ [illegible] կեանք։ [illegible] Այն ժամանակ քրդերին [illegible] Զինեցին [illegible] քրդերը [illegible] Զար գետ [illegible] Լիբանանի [illegible]

Այդ ժամանակ միսիոնար Դրանտ դեռ չէր վերջացրել իր գործը [illegible]

[illegible] «Ես սիրում եմ ... երկիր, իմ [illegible]

Ես զրկվեցի բարեկամից, և այժմ ես ոչ ոք չունեմ, բացի Աստուծուց»։ Միանգամայն ճիշդ էին այս խօսքերը։ Վասպուրականի լեռնային մասերում ապրող մի խեղճ, անծանօթ ժողովրդի այս զարհուրելի ցաւը ոչինչ արձագանք չը տուեց դրսի աշխարհում։ Լսեցին և լռեցին։ Միայն անգլիական հիւպատոսի բողոքներով Բ. Դուռը Կ. Պօլիս կանչեց Բէդեր-խանին, տալով նրան, իբրև վարձատրութիւն, փաշայի աստիճան։ Իսկ 10,000 անմեղ նահատակների հեծեծանքներն ու արիւնը Զաբ գետը լուռ ու մունջ տարաւ խառնեց Տիգրիս գետի հետ, որ չասպեց հեռացնել, թաղել այդ բոլորը ովկիանոսի մէջ. Թիւրքիայի յանցանքների ովկիանոսը այդպէս ամենակուլ է, լուռ ու անվրդով։ Խեղճ նեստորականները Եւրոպայում բարեկամներ ու պաշտպաններ չունէին և ջնջվեցին ոչխարների նման։

Բայց սաորի ժողովրդի տանջանքները դեռ չէին վերջացել։ Մի քանի տարիներ անցան, և թիւրքի սուրը սկսեց գործել Սիրիայում ու Լիբանանում։

1858 թւականն էր։ Ղրիմի պատերազմը լըրբացրել էր թիւրքերին։ Հնդկաստանում սիփայները ապստամբութեան դրօշակ էին պարզել։ Մէքքայի մոլեռանդ դերվիշները քարոզում էին Սիրիայում թէ հասել է ոչինչ «գեաւուրներին» ոչնչացնելու ժամը։ Այդտեղ էլ խառն էր Բ. Դրան մատը։ Նա տեսնում էր որ Սիրիան ամբողջապէս ընկել է Ֆրանսիայի ազդեցութեան տակ։ Կաթօլիկ մարօնիտները ֆրանսիական առաջդայ նուաճման կարապետներն էին համարվում։ Իսկ Սիրիան մի կարևոր աշխարհագրական դիրք ունի գրաւած, ուստի նրա վրա աչք ունէր և Անգլիան։ Անգլիական միսիօնարներն էլ սկսեցին եռանդով աշխատել, ամեն ջանք թափել կաթօլիկների ազդեցութիւնը ոչնչացնելու. համար։ Եւրոպական անբարոյական կարգն է դառնալ յոյսեր և յաւումներ յարուցանել բարբարոսների իշխանութեան տակ գանվող խեղճ քրիստոնեաների մէջ, և ապա փախուստ տալ, երբ այդ խեղճերը ընկնում են բարբարոս բռնապետների սրերի տակ։

Լիբանանը շատ հին ժամանակներից ունէր իր սեփական անկախ կառավարութիւնը։ Եգիպտոսի Մեհմէդ Ալի-փաշան, գրաւելով այդ կողմերը, թողեց կառավարութեան հին կարգերը։ Բայց 1840 թւին եւրոպական պետութիւնները խլեցին երկիրը Եգիպտոսի փաշայից և յանձնեցին Թիւրքիային։ Այդ գործը կատարվում էր Ֆրանսիայի ջգրու։ Թիւրքիան փորձեց ջնջել Լիբանանի ինքնավարութիւնը։ Պէտք է իմանալ, որ մարօնիտները Լիբանանում բացարձակ մեծամասնութիւն են կազմում. և իշխանութիւնը ժառանգաբար պատկանում էր քրիստոնեայ Շէհաբ ընտանիքին, որ թիւրքիայի վասալն էր։ Այժմ Բ. Դուռը նշանակեց երկու գայմագամ. մէկը քրիստոնեայ, մարօնիտների համար, միւսը մահմետական, դրուզների համար, որոնք կէս-մահմետական և կէս կռապաշտ մի վայրենի ցեղ են։— Սկսվեցին անկարգութիւնները. 1841 և 1845 թւականներին դրուզները և մարօնիտները սկսեցին կոտորել միմեանց։ Այսպիսի ներքին խռովութիւնները միշտ ձեռնտու են թիւրք կառավարութեան համար։ Ծածուկ կերպով նա պաշտպանում էր մահմետականների կողմը։ Եւ ահա, երբ դիւրավառ նիւթեր շատ հաւաքվեցան երկրում, երևան եկան Մէքքայի գործակալները, որոնք սկսեցին սրբազան պատերազմ քարոզել։

1858 թւականի ամառը Ջէդդայում մահմետական ուխտաւորները յարձակվեցան քրիստոնեաների վրա, իսկ Անգլիայի և Ֆրանսիայի հիւպատոսներին սպանեցին թիւրքաց զօրքերի աչքի առաջ։ Անգլո-ֆրանսիական նաւերը ռմբակոծեցին Ջէդդան, յանցաւորները կախաղան հանվեցան, հիւպատոսների ընտանիքները տուգանք ստացան թիւրքաց գանձարանից։

Բայց սա դեռ նախերգանքն էր։ 1860 թւականի ամառը անկարգութիւններ սկսվեցին Լիբանանում։ Քրիստոնեաները Բէյրութում իրանց պաշտպանութեան համար մի կոմիտէ էին կազմել, նկատի առնելով, որ դրուզները անդադար սպանութիւններ էին գործում, իսկ թիւրքերը պաշտպանում էին նրանց։ Դրուզները միացան թիւրքերի հետ. սկսվեցան կռիւներ. քրիստոնեաները յաղթվեցան շատ տեղերում. նրանց գիւղերը հիմնայատակ կործանվեցան և կրակի ճարակ դարձան։ Նրանք հեռացան երկրից, գնացին ծովափնեայ քաղաքները, ուր ապաստան էին որոնում։ Այդ ժամանակից սկսած քրիստոնեաներին ջնջելու ծրագիրը գործադրութեան մէջ մտաւ սիստեմատիկաբար։ Կոտորածները հետևեցին կողոպուտներին։ Թիւրքերը թոյլ տուին որ դրուզները գրաւեն երեք քաղաքներ, ուր նրանք սրի անցրին քրիստոնեաներին։ Դէյիր Էլ-Քամար քաղաքում, ուր նստած էր վալին, թիւրքաց զօրքերը բացարձակ կերպով անցան դրուզների կողմը։ Քրիստոնեաները անձնատուր եղան, բայց բոլորովին բնաջինջ դարձան դրուզների և թիւրք զինուորների հարուածների տակ։ Եւ սակայն Թահըր փաշան երաշխաւորել էր որ քրիստոնեաներին ոչինչ վընաս չի լինի։ Ահա թիւրքական խորամանկութեան մի այլ ապացոյց։ Դրուզները պաշարել էին Զահլէ բերդը։ Եւրոպական հիւպատոսները խնդրեցին Խուրշիդ փաշայից զօրք ուղարկել Զահլէ՝ քրիստոնեաներին օգնելու։ Փաշան խոստացաւ, պայման դնելով որ քրիստոնեաները չը կռուեն. բայց նրա ուղարկած մի քանի հարիւր զինուորները օգնեցին դրուզներին և ռմբակոծելով քաղաքը, գրաւեցին, այրեցին ու աւերեցին. միայն այն ժամանակ դադարեց կոտորածը, երբ Զահլէում այլ ևս քրիստոնեայ չը մնաց։

(Կը շարունակվի)

մարից դամխական նպաստամատոյց յանձնաժողովը 18,000 րուբլի ուղարկել է, ինչպէս յայտնի է, Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան, իսկ մնացածը՝ Թիւրքիա, մնացած հայերին բաժանելու համար։

—

Երեւանեան նահանգի մի քանի գիւղացիներ, յոյս չունենալով հող ստանալու կամ ձեռք բերելու իրանց շրջակայքում, թափառում են Թիֆլիսի և Գանձակի նահանգների բազմահող տեղերում, որոնելով ազատ հողեր նոր գիւղեր հիմնելու նպատակով։ Ցանկալի է, որ այդպիսի գիւղացիներին օգնութեան գային Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը և պետական բանկը, դիւրացնելով գործը և փոխատուութեամբ փող տալով գիւղացիներին։

—

Գէօլօգիական կոնգրէսի խորհրդի նիստում, օգոստոսի 20-ին, պրօֆէսոր Գօդրի ներկայացրեց ֆրանսիական գէօլօգների կողմից հրաւէր՝ նշանակելու համար VIII կոնգրէսը Պարիզում 1900 թւին։ Գօդրիի առաջարկն ընդունվեց միաձայն։ Վիէննայի գէօլօգ Տիցէ իր հայրենակիցների կողմից առաջարկեց Պարիզից յետոյ կոնգրէս նշանակել Վիէննայում։ Այդ առաջարկութիւնն ևս ընդունվեց միաձայն։

—

Երկրագործութեան մինիստր Երմօլօվ չը պէտք է այցելի Անդրկովկաս, այլ Աստրախանից կանցնի Հիւսիսային Կովկաս և կուղևորվի Չերնօմօրեան նահանգը, ուր մտադիր է մանրամասնաբար ծանօթանալ այդ նահանգի պետական կալուածների և գիւղական հողատիրութեան դրութեան հետ։

—

Մասնագէտ Եաչևսկու հետազօտութիւնները ցոյց տուին, որ ոչ միայն բլեկրօտ վտանգաւոր հիւանդութիւնը գոյութիւն ունի Անդրկովկասում, այլ և նա սաստիկ տարածված է մեր երկրում։ Եաչևսկու ասելով՝ արդէն հինգ վեց տարի է, ինչ բլեկրօտ կայ մեր երկրում և այժմ գտնվում է թէ Կախեթում, թէ Գօրիի գաւառում, թէ Թիֆլիսի շրջակայքում և թէ Քիւրդամիրում։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ Երուանդ Շահազիզեան խնդրում է մեզ յայտնել հետևեալը.—«Գործ» հանդիսի հրատարակութիւնը յետաձգվում է աւելի բարեյաջող հանգամանքների և ժամանակի։ Բաժանորդները յետ կը ստանան իրանց ուղարկած բաժանորդագները»։

—

ՄԻԽԱՅԼՕՎՕ կայարանից մեզ գրում են. «Այսօր մեր պրիստաւը հեռագիր ստացաւ, որ յայտնի աւազակ ու Իլիկօ Ֆոլաշվիլին սպանվել է Գօրու գաւառի Քվաթէթի գիւղում մի հովուի ձեռքով»։

—

ԲՕՐՉԱԼՈՒԻ գաւառից մեզ հաղորդում են, որ աւազակների բազմանալու պատճառով դժուարացել է գիւղից գիւղ, կալուածքից կալուածք ճանապարհորդելը։ Կալուածատէրերից մի քանիսը չեն այցելում իրանց կալուածքները, վախենալով աւազակներից և չը ցանկանալով կատարել աւազակների ապսպրանքները՝ տալու նրանց յայտնի գումար, իբրև փրկանք։

—

ԼԱԳՕԴԵԽԻՑ մեզ հաղորդում են. «Ամսիս 19-ին աւազակութեան մի նոր դէպք պատահեց Կախ աւանից ներքև, Ղպչաղ կոչված գիւղի ճանապարհի վրա։ Կէսօրին, չափարների գլխաւոր Մամիկոն Եչչիբէկեան և ուրեադնիկ Աբաս բէկ, վեց չափարներ հետները վերցրած՝ ոստիկանական պտոյտի են դուրս գալիս. այդ միջոցին յանկարծ աւազակները յարձակվում են նրանց վրա, կապոտում են և կողոպտելով նրանց, խլում են զէնքերը և ձիերը և բոլորին կապոտած՝ թողնում են ճանապարհի վրա։ Ինչպէս պատմում են, այդ աւազակները պրիստաւ Աբաշիձէի սպանողներն են. աւազակներին ձերբակալելու համար խիստ միջոցներ են ձեռք առնված»։

—

ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մեր կուրօրտի սէզօնն էլ անցկացաւ ուրախ և խաղաղ։ Հիւրերը դժգոհութեան առիթ չէին կարող ունենալ, որովհետև ամեն տեսակ յարմարութիւններ և բաւականութիւններ առատ էին այս տարի,—պարահանդէսներ, մի շարք ներկայացումներ, մաքուր օդ, առատ բարիքներ բնութեան և ապրուստի մթերքներ լիուլի ու մատչելի գնով։ Սովորականից բարձր էին այս տարի ամառանոցների վարձը, միս և հացի գինը. այդ կողմից ամարանոց եկողները պարտական էին բարեխիղճ կալուածատէրերին և աչալուրջ ոստիկանութեան։ Աբասթումանի տարեգրութեան մէջ առաջին անգամն է, որ իր մէջ ընդունում է այնքան մեծ բազմութիւն հիւրերի, ինչպէս այս սէզօնում։ Հիւրերի մեծամասնութիւնը համարեա թէ կազմում էր հայ տարրը, գլխաւորապէս Բագուից, ուստի զարմանալի էլ չէ, երբ ամեն քայլափոխում մարդ լսում է Ղարաբաղի աղճատված բարբառը՝ խառն ռուս արտասանութեան հետ»։

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի երաշտութիւնն զգալի վնասներ տուեց Կուբանեան նահանգին։ Գրեթէ բոլոր պարտէզները, բանջարանոցները չորացել են։ Կենդանիների մթերքը չափազանց թանգացել է։ Անտանելի շոգերը և փոշին շարունակվում են»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կ. Պոլսից հեռագրում են օգոստոսի 20-ից «Corr. Bureau»-ին. «Մալումաթ» լրագիրը հաղորդում է, որ սուլթանը երէկ ներումն շնորհեց քաղաքական յանցանքի համար բոլոր դատապարտվածներին։ Վաղը կը սկսվի այն տասն հայերի դատը, որոնք մեղադրվում են ռումբեր պայթեցնելու փորձի մէջ»։

Իսկ «Русскіе Вѣд.» լրագրի թղթակիցը արդէն օգոստոսի 11-ից գրում է, որ օգոստոսի 9-ին, շաբաթ օր, կախաղան հանեցին օգոստոսի 6-ին տեղի ունեցած ռումբային պայթիւնների հեղինակներին։ Նրանց կախեցին Ոսկեղջիւրի հին կամուրջի վրա։ Լուրեր են պտտում, որ այդ տեսակ նոր ոճիրներ են կատարվել։ «Այսօր, գրում է թղթակիցը, ինչպէս ասում են, ձերբակալվեցին էլի երկու հոգի, որ կամենում էին ռումբ գցել Պէրայի գլխաւոր փողոցում. նրանց երրորդ ընկերը ոստիկանութեան դիմադրելիս՝ անձնասպան եղաւ։ Ենթադրում են նոյնպէս, որ վերջին դէպքերի հեղինակները հայեր չեն, այլ «երիտասարդ Թիւրքիայի» գործակալները։ Այդ ճշմարտանման է։ Հայերը այնպէս սարսափած են և նրանց թիւը այնքան քիչ է Կ. Պօլսում, որ դժուար է հաւատալ, թէ նրանք նոր փորձերի կը դիմեն։ Ընդհակառակը, երիտասարդ թիւրքերի մէջ պատերազմը և նրան հետևող դէպքերը սաստիկ յուզմունք են առաջ բերել... Միայն օսմանեան բանկում ռումբ պայթեցնելու փորձ անողի մասին հաստատապէս կարելի է ասել, որ հայ է. նրա հայկական առոգանութիւնը մատնեց նրան։ Յանցանքը գործելուց առաջ նա մի քանի անգամ բանկն էր գնացել, փող էր տուել և ստացել չէկերով, այն նպատակով, որ մօտիկից ծանօթանայ ծառայողների կազմութեան հետ։ Եւ սակայն, երբ փորձի օրը, բանկի երիտասարդ կասիրը, գրեթէ մի երեխայ, հարցրեց նրան, առանց որ և է յետին մտքի, թէ ինչի համար է գալիս, նա դողաց, կորցրեց իրան և հազիւ կարողացաւ արտասանել. «փարա խուսէիւրամ»։

—

«Berliner Tageblatt» լրագիրը հաղորդում է, որ անգլիական լրագիրների բոլոր տեղեկութիւնները հայկական-քիւրդական ընդհարումների մասին Թիւրքիայում, սաստիկ չափազանցված են։

—

Անատօլիայի քննիչ Շաքիր փաշան հեռագրել է սուլթանին, որ դրութիւնը Սիվասում սպառնական բնաւորութիւն է ստանում։ Նա երկիւղ է կրում, որ հայկական խռովութիւնները նորից չը բռնկվեն։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պոլիս, օգոստոսի 6-ին

Օրուան մեծ և կարևոր խնդիրն է Ճէվատ փաշայի Կրետէ երթալն։ Ճէվատ փաշա, որ իր յաջողութեան նայելով՝ իբրև նախկին կառավարիչ Կրետէի, պաշտօն ունի միայն տեղւոյն մահմեդականներուն վիճակը բարուքելու և անոնց հողային սեփականութիւնները կարգադրելու, միանգամայն և հաշտութիւն մը գոյացնելու իր կրօնակիցներու և քրիստոնեաներու միջև,—անմիջապէս Թուրք զինուորներու հրամանատարի պաշտօնը կը ստանձնէ և աւերեալ ու քանդեալ զինուորանոցներու վերանորոգմանց կը ձեռնարկէ կատարեալ պարզութեամբ, որ ցոյց կուտայ՝ թէ բացի այն պաշտօնէն՝ զոր յայտնեց ծովակալներուն, ունի ուրիշ բոլորովին տարբեր պաշտօն մը, որուն կիրառութիւնն իրեն կը վերապահէ և ծովակալները պէտք չէ, որ գիտնան զայն։

«Մշակի» ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, որ երբ գնդապետ Վասոս, իր կառավարութեան հրամանովը Կրետէ գնաց, ծովակալներն իրենց պետութիւններէն հրահանգուած, ինչպէս ընդդիմացան, որպէս զի անոր ոտքը կոխեն Կրետէէն, և սակայն Վասոս եկած էր իր հայրենակիցները պաշտպանելու և օգնելու անոնց՝ որ հարստահարուած, ջարդուած և սպառած էին։ Նոյն օրէն, ուր Վասոս Կրետէ մտաւ, սկսաւ եւրոպական պետութիւններու սպառնալիքն ու հալածանքն Յունաստանի դէմ։ Այսօր յիշեալ ծովակալները մի և նոյն արտունջի ձայներն են, որ կը բարձրացնեն, սակայն այս անգամ Թուրքիան է որ Յունաստանի կը փոխանակէ և Ճէվատ՝ Վասոսի։ Բայց եւրոպական պետութիւններն անշուշտ չեն մոռցած, իբրև խաղաղութեան պահապան նախանձախնդիրներ, թէ երբ սկսան և ինչ առիթով տեղի ունեցան Կրետէի մէջ հրձգութիւններն, քարուքանդը, աւերն ու կոտորածը... և սակայն պիտի յաջողին հանել Ճէվատը Կրետէէն։ Ուրեմն Ճէվատ փաշա՝ գնդապետ նոր Վասոս մ'է այսօր ծովակալներուն համար, սա գերազանց տարբերութեամբ՝ թէ Վասոս՝ ժողովրդական հանդարտութեանը կաշխատէր՝ զայն պաշտպանելով խժդժութիւններու և թրքական վայրենութիւններու դէմ, իսկ Ճէվատ կուգայ կղզին մէջ խռովութիւններու և անկարգութիւններու նոր սերմեր ցանելու...

Բայց «ամեն չարիքէ բարիք կը ծնանի» կըսէ առածը, ուստի կարելի է գուշակել թէ բարիք մ'ալ այս չարիքէն կը ծնի, եթէ եւրոպական պետութիւններն արդարութեան և իրաւունքի սկզբունքներուն հետևին։—Եւ որովհետև սուլթանն՝ ընդունած լինելով հանդերձ Կրետէի ինքնավարութեան սկզբունքը, իբրև enfant gáte մը, իր արինոտ ձեռքերը նորէն կը մխէ կղզիին գործերուն մէջ, կը դրժէ իր խոստումին, նոր քայլեր կառնու յառաջ տանելու համար իր շահատակութիւններն, անշուշտ Յունաստանի պաշտպան եւրոպական պետութիւններն (?) ալ, առիթէ օգուտ քաղելով՝ արդարութիւն և իրաւունք ի գործ պէտք է դնեն՝ Կրետէի ինքնավարութեան այժմէութիւն անցած տեսնելով՝ զայն Յունաստանի մէկ մասը հրատարակել փութալով...

Արդեօք չատ պահանջեցինք։

Գալով մայրաքաղաքիս դեսպանական մարմնոյն, օտար թերթ մ'՝ եւրոպական լրագիրէ մը քաղելով հետևեալ դիտողութիւնները կընէ։

«Ցուլի մը դէմ պաշտպանուելու համար երկու եղանակ կայ, կամ անոր եղջիւրներէն բռնել՝ որ ամենէն հնագոյն եղանակն է, և կամ, թէև ոչ այնքան վտանգաւոր, անասունին պոչէն բռնել և թողուլ որ ինքն իր վրա այնքան դառնայ՝ մինչև որ գետին տապալի վաստակաբեկ։ Այս ամենէն նորագոյն եղանակն էր զոր Եւրոպան ձեռք առաւ սուլթանին հետ գլուխ ելնելու համար։ Բնականաբար խեղճ դեսպաններն, որ ցուլին պոչը կը բռնեն՝ չեն յաջողիր զայն միշտ իրենց ձեռքերուն մէջ պինդ պահել և պոչը կը սկսի քիչ-քիչ իրենց ափերէն սպրդել. և այս պատճառով է, որ պ. Նէլիդօֆ իր պաշտօնը կը թողու պ. Սինօվիէֆին և ինքը կը փոխադրուի Հռոմ, ուր իր ընելիք գործերն աւելի հեշտ են. Սըր-Ֆիլիպ-Կէրրի, թերևս պ. Կամպօն իսկ, կասկած չը կայ՝ որ պիտի թողուն հեռանան իրենց պաշտօնէն։ Թուրքիան զալելու եկող այդ դեսպաններուն ինչ աստիճան յոգնած դադրած լինելն հասկընալի է արդէն։ Հազիւ թէ սուլթանն այս ինչ կէտին վրա կը զիջանի անոնց, մէկ մ'ալ յանկարծ զինքը նեղացնող այդ դեսպաններուն ոտքը կը սահեցնէ մէկ ուրիշ կէտի մը վրա, որով կը ստիպուին ուրիշ ուղղութիւն մը բռնելու։ Վերջապէս չանցներ վայրկեան, որ գլուխնին արտառոց բան մը չելնէ։ Անցեալները Ճէվատ փաշա Կրետէ ղրկուելուն, ուր շատ ցուրտ ընդունելութիւն գտաւ. նոյն բանը տեղի կունենայ և այսօր, սակայն, ընդհակառակն ոչ ոք կարգելէ զինքն կղզին ոտք կոխելէ. Ճէվատ փաշա այն անձնաւորութիւնն է, որ միտքը դրած է մինչև վերջը հակառակել ինքնավարութեան դէմ։ Եւ մինչդեռ պ. Նումա Դրօզ հանդարտ կերպով կը սպասէ պետութիւններուն տալիք վերջնական որոշումներուն, Ճէվատ փաշա իր ուզած ձևովը կը գործէ։ Սակայն նա առանձին չը պիտի մնայ կղզին մէջ. թրքական նաւախումբն արդէն մեկնած է Դարդանելէն և Կրետէ պիտի ժամանէ (թուրք կառավարութեան բրած յայտարարութեանը նայելով՝ այդ նաւախումբը Արշիպեղագոսի ջուրերը պտոյտ մը ընելու համար մեկնած է Դարդանելէն)։ Անտարակոյս այդ նաւախումբը զօրք ալ կը փոխադրէ, կանդիայի մէջ բարեկարգութիւնն հաստատ պահելու համար։ Ծովակալները միթէ պիտի կրնան արգելել այդ զօրքերուն ցամաք ելնելն, և կամ, սուլթանն, հակառակ պարագայի մէջ, այդ նաւերն ետ պիտի դարձնէ՞, երբ դեսպանները բուռն կերպով խնդրեն իրմէ այդ բանը։ Միթէ Աբդիւլ-Համիտ իր զինուորներուն սրտի բորբոքն հանդարտեցնելու համար է, որ այդպիսի ցոյց մը կընէ, և կամ, ընդհակառակն, միշտ Թեսալիայի կողմն հակելով, միթէ Կրետէի ինքնավարութեան համար իր բրած խոստումն յարգել պիտի ուզէ։ Վերջապէս, ամեն պարագայի մէջ, կը տեսնուի որ նոր գործ մը կը բանայ Եւրոպայի այդ տարաբաղդ ներկայացուցիչներուն առջև, որ արդէն այժմէն եղած են»...

Եւ սակայն ո՞վ կրնար միթէ անցունել՝ թէ օսմանեան պետութեան ամբողջութիւնը պահպանելու համար, Եւրոպան այս ատեն պիտի խոնարհէր Թուրքին առջև... իբրև քրիստոնեայ, աւետարանի քարոզած խոնարհութենէն ալ քիչ մը աւելի։

Հիմայ—Voila bien une autre histoire—Թուրք կառավարութիւնը նոյն ձևը կը գործածէ Կրետէի համար, ինչ որ գործածեց, երբ Հայաստանի բարենորոգումներուն համար եւրոպական պետութիւնները ճնշում ի գործ կը դնէին սուլթանին վրա։ Յանկարծ տեսնուեցաւ, որ 1895 օգոստոսի վերջերը, Շաքիր փաշա, իբրև Haut Commissaire Էրզրումի մէջ գործի ձեռնարկած էր... բարենորոգումներ ընելու... Եւրոպական պետութիւններն այն ատեն պաշտօնապէս չի ճանաչեցին Շաքիր փաշայի պաշտօնն. դեսպանները նոյն հեռագրեցին Հայաստանի գաւառները գտնուող իրենց հիւպատոսներուն, որ չի ճանաչեն այդ սուլթանընտիր Haut Commissaireը, բայց շատ քիչ ժամանակ յետոյ, Շաքիր փաշա կատարեալ «պաշտօնական մարդ» դարձաւ, և հիւպատոսներն, հրահանգուած իրենց դեսպաններէն սկսան պաշտօնական յարաբերութեան մէջ մտնել անոր հետ։ Անոր հետևեցաւ պարբերական կոտորածն և Եւրոպայի սոյն քաղաքականութեան քաւութեան զոհն եղաւ... Հայաստանն։

Այժմ նոյն դերը կը խաղայ սուլթանն և դերակատարն է՝ Ճէվատ փաշա։ Քիչ ժամանակ յետոյ Եւրոպան՝ պաշտօնապէս պիտի ճանաչէ Ճէվատ փաշայի պաշտօնն, Կրետէ պիտի մնայ նոյնն՝ ինչ որ էր արդէն՝ փաշային ցանած սերմերը տալու պիտի գլուխ վերցնեն։ Եւրոպական պետութիւններն աշխարհի խաղաղութիւնն պահպանելու համար (?) իրենց ուխտին վրա հաստատ պիտի մնան և Օսմանեան պետութեան ամբողջութիւնը պիտի պաշտպանեն. և սակայն Եւրոպայի սոյն քաղաքականութեան ալ այս անգամ քաւութեան զոհն է... Յունաստան։

Գիրուկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Յայտնի Թիւրքօֆիլ Վամբէրի տպել է «Pester Lloyd» լրագրում մի յօդուած Հնդկաստանում ներկայումս տեղի ունեցող համիսլամական շարժման մասին։ «Անկասկած է, որ Թիւրքաց զէնքի աջողութիւնը մեծ ազդեցութիւն առաջ բերեց Հնդկաստանի մուսուլման-

ների մէջ։ Թիւրքերի յաղթութիւնները տօնւեցին Հնդկաստանում ամեն տեղ. մուսուլմանները սարքում էին հրավառութիւններ, կրօնական թափօրներ և ամեն տեսակ տօնախմբութիւններ։ Համիսլամական իդէալը, անկասկած գոյութիւն ունի. դա ֆիկցիա չէ. ով լաւ ծանօթ է Եւրոպ-Թիօսկին, նա շատ անգամ տեսած կը լինի այնտեղ ծերունի բարեպաշտ ուխտաւորներ, որոնք ճանապարհորդել են Չինաստան, Եավա, Հնդկաստան, Աֆղանիստան և Թիւրքաստան, քարոզելով և բացատրելով ղուրանի այն յօդուածները, որտեղ խօսվում է բոլոր մուսուլմանների եղբայրութեան մասին։ Սուլթանի ջանքերը ներկայ դէպքում շատ հասկանալի են, բայց մինչև այժմ նրանք չը կարողացան իրագործվել։ Ոչ մի կասկած չը կայ, որ համիսլամական ձգտումները գոյութիւն ունեն Հնդկաստանում, բայց սխալ կը լինէր կարծել, որ մուսուլմանների և վիշնուի երկրպագուների մէջ կապերը այնքան ամրացել են, որ նրանք միասին կաշխատեն տապալել անգլիական տիրապետութիւնը Հնդկաստանում։

—Ֆրանկո-ռուսական դաշնակցութեան բոլոր պարագաները այժմ հետզհետէ պարզվում են։ «Nord» լրագիրը գրում է. «Ֆրանկո-ռուսական դաշնակցութիւնը, որ այս օրերս հանդիսաւոր կերպով հրատարակվեց Կրօնշտատում, բոլորովին նոր գործ չէ։ Պատերազմական կողմից Ռուսաստանը կապված էր Ֆրանսիայի հետ դեռ Ալէքսանդր III-ի ժամանակ։ Այդ առարկայի մասին բանակցութիւնները վարում էր ռուսաց ընդհանուր շտաբի գլխաւորը, առաջ Պետերբուրգում, յետոյ Պարիզում։ Եթէ այդ դաշնագիրը չը հրատարակվեց, դրա պատճառը շատ պարզ է. պատերազմական դաշնագրերը երբէք չեն հրատարակվում։ Դաշնագիրը սկզբունքով մշակված էր դեռ Ալէքսանդր III-ի ժամանակ և մի քանի յաւելվածներով ստորագրվեց Նիկօլայ II կայսրի ձեռքով, Պետերհօֆում, Ֆէլիքս Ֆօրի այցելութեան ժամանակ»։

—Ռուսաստանի հետ պաշտօնական և գրաւոր դաշնակցութիւն կապելու լուրը զինաթափ է արել նոյն իսկ ֆրանսիական մինիստրութեան ոխերիմ թշնամիներին։ Ռօշֆօր, որ դեռ նորերս Հանոտօյին անուանում էր Հանոտօ—փաշա, ընկել է այժմ գովասանքով խօսել նրա մասին։

—Ֆրանսիական մի քանի լրագիրներ հարց են բարձրացրել թէ առանց պարլամէնտի դաշնակցութիւն կնքելը ապօրէն է։ Այդ առիթով «Journal des Debats» առաջ է բերում ֆրանսիական սահմանադրութեան 8-րդ յօդուածը. «Հանրապետութեան նախագահը բանակցութիւններ է անում և հաստատում է դաշնագիրները. նա հաղորդում է նրանց մասին պարլամէնտին, հէնց որ պետութեան շահերը և ապահովութիւնը պահանջի այդ»։ Պարզ է ուրեմն, որ նախագահը իրաւունք ունէր դաշնադրութիւն կնքել, առանց պարլամէնտի։

—Յայտնի է, որ գերմանական կայսրի Յունաստանի վերաբերմամբ բռնած թշնամական դիրքը բացատրում էին նրանով, որ նա սաստիկ բարկացած էր իր քրոջ, Սօֆիայի, յունական գահաժառանգի կնոջ վրա, կրօնափոխութեան համար։ Այժմ Բերլինի լրագիրները հաղորդում են, որ Վիլհելմ զիջանելով իր մօր, այրի կայսրուհու թախանձանքին, հաշտվել է իր քրոջ հետ։ Այդ լուրը մեծ ապաւորութիւն գործեց Աթէնքում։

—Թիւրքերը զուր տեղ ժամանակ չեն կորցնում. նրանք ձեռնարկել են մզկիթ և նահանգապետի համար կօնակ շինել Վօլօյում։ Յոյն լրագիրները հեգնական կերպով հարցնում են, արդեօք այդ իրողութիւնը որ և է կապ ունի Թեսալիան շուտով թողնելու լուրի հետ։

—«Ber. Tageb.» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը հաղորդում է, որ Անգլիայի հասարակական կարծիքը շատ դժգոհ է լորդ Սօլսբիւրիից թէ յունական հարցի մէջ ունեցած անաջողութեան և թէ քաղաքականութեան ընդհանուր ուղղութեան համար։

—Անգլիական կառավարութիւնը արգելել է «Սաբահ, Մալումաթ» և մի քանի այլ թիւրք լրագիրների մուտքը Հնդկաստան։ Գերմանական մի լրագիր շատ ճիշդ կերպով նկատում է, որ Անգլիայի մեծութեան և ազատամիտ կառավարութեան անվայել է երկիւղ կրել լրագիրներից, այն էլ, աւելացնենք, «Սաբահ» և «Մալումաթի» պէս լրագիրներից։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԲԷԼՕՍՏՕԿ, 26 օգոստոսի։ Առաւօտեան 9 ժամին Նոցա Մեծութիւնները ճանապարհ ընկան դէպի Բէլօստօկ։ Քաղաք գալուց յետոյ Նոցա Մեծութիւնները այցելեցին ուղղափառ մայր տաճարը։ Այն ճանապարհին, որով անցնում էին Նոցա Մեծութիւնները, կանգնած էին ծխական դպրոցի աշակերտները և աշակերտուհիները։ Տաճարում հաւաքվեցին քաղաքի տիկինները։ Շուտով «ուրայի» աղաղակները աւետեցին, որ Նոցա Մեծութիւնները գալիս են. սկսվեց հանդիսաւոր զանգահարութիւն, որ միացաւ ոգևորված բացականչութիւնների ձայնի հետ։ Երբ Նոցա Մեծութիւնները ժամանեցին, ապաստարանի երեխաները երգեցին «Спаси Господи, люди твоя.» Նոցա Մեծութիւնները համբուրեցին ս. խաչը և սրսկվեցին ս. ջրով։ Կարճ մաղթանք լսելուց յետոյ, Նոցա Մեծութիւնները գնացին զօրախաղի տեղը։ Շնորհակալութիւն յայտնելով զօրքերին, Թագաւորը Թագուհու և կայսերական ընտանիքի անդամների հետ գնաց դէպի Բուչէսկի գիւղը։ $12^1/_2$ ժամին Նոցա Մեծութիւնները ժամանեցին Բէլօստօկ և այնտեղից գնացին Գօյլիգի կալուածքը։

ՎԻԷՆՆԱ, 26 օգոստոսի։ «Polit. Corresp.» լրագիրը հաղորդում է, որ յունաց կառավարութիւնը այժմ համաձայնութիւն տալեց, որպէս զի նախկին փոխառութիւնները, նոյնպէս և պատերազմական նոր փոխառութիւնը ապահովված լինեն այն եկամուտներով, որոնք կը գտնվեն միջազգային յատուկ կօնտրօլի տակ։

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ, 26 օգոստոսի։ «Polit. Corresp,» լրագրի խօսքով, պետութիւնների կաբինէտների մէջ տեղի է ունենում կարծիքների փոխանակութիւն միաբան հրահանգի վերաբերմամբ Կրետէի պաշարումը դադարեցնելու մասին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բացված է բաժանորդագրութիւն

ՐԱՖՖԻԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

Ա. Բ. և Գ. գէրք

ԴԱՒԻԹԲԷԿ

Ա. Բ. և Գ. գէրքը վերջաբանով

և

ԿԱՅԾԵՐԻ

Լիակատար երկրորդ հատորի

Առանձին 2 ր. 50 կ. երեքը միասին 6 ր.

Լոյս տեսնելուց յետոյ . . . . . 10 ր.

Տպագրութիւնը լինելու է Եւրօպայում ամենաշքեղ կերպով։

Հեղինակի վաճառելի երկերը ստանալու համար դիմել.—ТИФЛИСЪ, Аршаку Раффи. արտասահմանի համար. M me Raffi. 26 Loftus Road, Sherherd's Busf. LONDON W.

(№ 97) 2—5

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ

Խիքարեան քոյրերը

ընդունում են

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ և պատրաստում պետական դպրոցներ մտնելու համար։ Հասցէն՝ Իզմայելեան փողոց, սեպհական տուն։

(№ 99) 2—3

ԱՐԴԱՆՈՒՉԻ

ՀԱՅ-ԿԱԹՕԼԻԿԱՑ ԾԽԱԿԱՆ ՄԻԴԱՍԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ համար հարկաւոր է մի ցենզաւոր վարժուհի, որ հմուտ լինի հայերէն և ռուսերէն լեզուների։ Պայմանների մասին դիմել «Մշակի» խմբագրութեան։

(№ 84) 2—3

Ընդունում ենք

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ

ձեռնտու պայմաններով։ Դիմել՝ Աբասաբադսկի հրապարակ, Մօղնու երրորդ նրբափողոցում, № 23, տուն Շահբուդաղեանցի։ Հարցնել վերին յարկում։ (№ 99) 2—4

ՅԱԿՈԲ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆՑԻ ՈՐ ՈՒՆԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ

և աշակերտական բնակարան և վարժուհի օր. Սօֆիա Քոչարեանց ընդունում են աշակերտներ և աշակերտուհիներ և պատրաստում են առարկաներից և օտար լեզուներից։ Միքայէլեան փողոցից Բէլուտօվսկայա փողոց, տուն № 33, Նիկողոսեանցի։ Աշակերտական բնակարան ունենալու մասին յայտնի է 3 և 2 գիմնազիաներին և ռէալական ուսումնարանին. ուստի դրա համար պատասխանատու եմ Յակոբ Խաչատրեան Քոչարեանցս. Թիֆլիս. (տես նոյնպէս «Кавказъ» 1897 թ. № 206)։ (№ 100) 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒԹԳՐԱՎԱՆ

յանձն է առնում մաքրել կեղտահորերը։ Աշխատանքը կատարվում է օդնեվմատիքական նասօսով, որը վառարան ունի՝ գազերի հոտը ոչնչացնելու համար։ Պատուէր տալու համար պէտք է դիմել ուպրավայի շինարարական բաժինը։ Գները՝ ըստ համաձայնութեան։ (№ 99) 2—3

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԵՐԿՍԵՌ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

ՕՐ. Ե. ՅՈՎՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ

Սաղօվայա և Վելեամինօվսկայա փողոցների անկիւն, տուն Օհանեանի։ Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ և պատրաստվում գիմնազիօններ, ռէալական և այլ պետական դպրոցներ մտնելու համար։ Ընդունելութիւնը ամենայն օր։

(№ 95) 2—5

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս։ Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 3/15 սեպտեմբերի ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ։ Հինգշաբթի, 18/30 սեպտեմբերի ԼԱ ԳՕԼ շոգենաւը, նաւապետ ԼԱՊԷՐ և այդպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամի 4-ին ճաշից յետոյ։ Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են ուղևորականից

Պ ա կ ա ս գ ն ե ր ո վ։ Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Ալնօին, Նաբէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա։ ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբեանինսկայա հրապարակ։ ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշխիրօգերին։ (№ 76) 20—20

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԻ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ծ ր ա գ ի ր. 1) առևտրական թղթաբանութիւն. 2) կրկնակի հաշւապահութիւն ՆԱՒԹԱՅԻՆ—ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ, առևտրական, բանկային և այլն. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) վայելչագրութիւն։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ, ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 20-ԻՑ

Բագու, Տատարսկայա փողոց, տուն № 30.

Կուրսերի հիմնադիր՝ Ա. ՏԷՐ-ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Վաճառվում է հիմնադրի նոր գիրքը՝

„КРАТКІЕ ОЧЕРКИ ПО НЕФТОПРОМ.-ЗАВОДСКОМУ СЧЕТОВОДСТВУ"

(№ 83—հ. շ.) ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 8—20

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ Ձեռնարկի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ Է ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց, 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, եռաչխատուրելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա.) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, հանգերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետուութեան։

Բ) Առևտրական թղթաբանութիւն.

Գ.) Առևտրական նամակագրութիւն.

Դ) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղութիւն։

Պարապմունքները սկսվելու են սեպտեմբերի 15-ից ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ։

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան, ՍՕԼՕԼԱԿ, Սադօվայա փողոց, տուն Մարքարօվի, № 27։

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիդդէկելի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։

Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստայի ծախս վճարելու։ (Ե. Հ.) (№ 76) 14—15

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՕՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ

Երեխաների ընդունելութիւնը՝ օգոստոսի 20-ից. պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 1-ից։

(№ 93) 5—5

ԵՐԵՒԱՆԻ Թեմական դպրանոցի համար հարկաւոր են ռուսերէն, ֆրանսերէն լեզուների և մաթեմատիկական առարկաների համար ԵՐԿՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ, շաբաթական քսան և չորս դասով և 35 րուբլի դասադնով. դիմել դպրանոցի հոգաբարձութեանը։

Անդամ հոգաբարձութեան՝ Տիգրան Տէր-Յակոբեանց

(№ 97) 3—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 27 Августа 1897 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.